



فصل اول

تعاریف، مفاهیم و ابزارهای تحلیل اقتصادی

محمدعلی مولائی

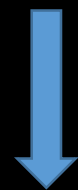


علت پیدایش علم اقتصاد

محدود بودن امکانات و منابع در دسترس بشر

در مقابل

نا محدود بودن نیازها و خواسته های بشر



کمیابی



کمیابی بشر را اجبار به انتخاب میکند

۱- کمیابی (Scarcity) : هر چیزی را به هر اندازه که می خواهیم نداریم.

۲- انتخاب (Choice) : به علت محدودیت امکانات و نامحدود بودن نیازها مجبوریم دست به انتخاب بزنیم.

۳- هزینه فرصت (Opportunity cost)

آن چیزی که باید بواسطه یک انتخاب از دست بدهیم

Scarcity forces choices to be made

- **Opportunity cost**
- **a crucial concept in economic analysis**
- **the quantity of other goods that must be sacrificed to obtain another unit of a good**



تعریف علم اقتصاد

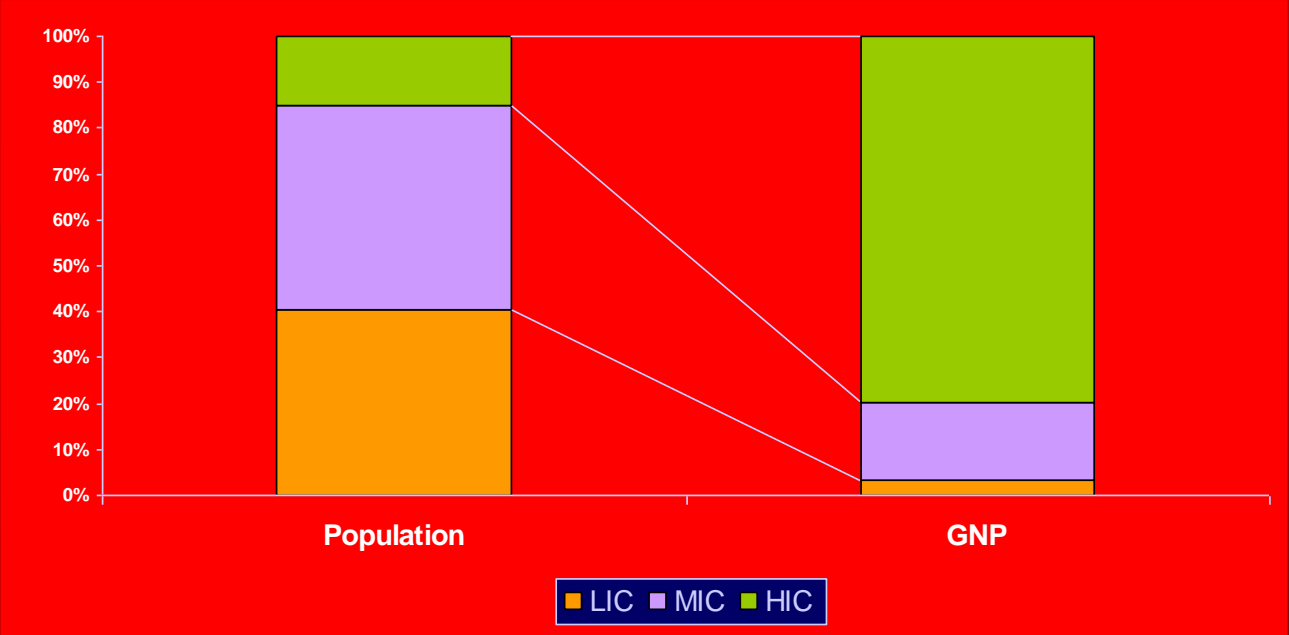
اقتصاد دانش چگونگی انتخاب مردم و جامعه است برای به کارگیری منابع برای تولید کالاها و خدمات و توزیع آنها بین افراد جامعه به منظور مصرف

What is Economics?

- **ECONOMICS ...**
- **is the study of how society decides:**
 - **What**
 - **For whom**
 - **How**

to produce...

The distribution of world population and GNP, 2003





انواع نظام های اقتصادی

- نظام بازار آزاد یا سرمایه داری
- نظام اقتصاد متمرکز یا سوسیالیسم
- نظام اقتصاد مختلط



نظام بازار آزاد یا سرمایه داری

منافع فرد، مقدم بر منافع جامعه است.

در این نظام، مکانیسم قیمت‌ها به سؤالات اساسی پاسخ می‌دهد.

در این نظام هیچگونه دخالت دولت وجود ندارد.



نظام اقتصاد متمرکز

- منافع جامعه مقدم بر منافع فرد است.
- در این نظام دولت بیشترین فعالیت دارند.
- دولت نقش اساسی در تولید و توزیع دارد.
- در این نظام کمیته برنامه ریزی مرکزی به سوالات اساسی پاسخ می دهد.



نظام اقتصاد مختلط

در این نظام هم بخش خصوصی و هم دولت فعالیت دارند و منافع هر دو محترم شمرده میشود.

دولت نقش کنترل کننده و ناظر را هم دارد.

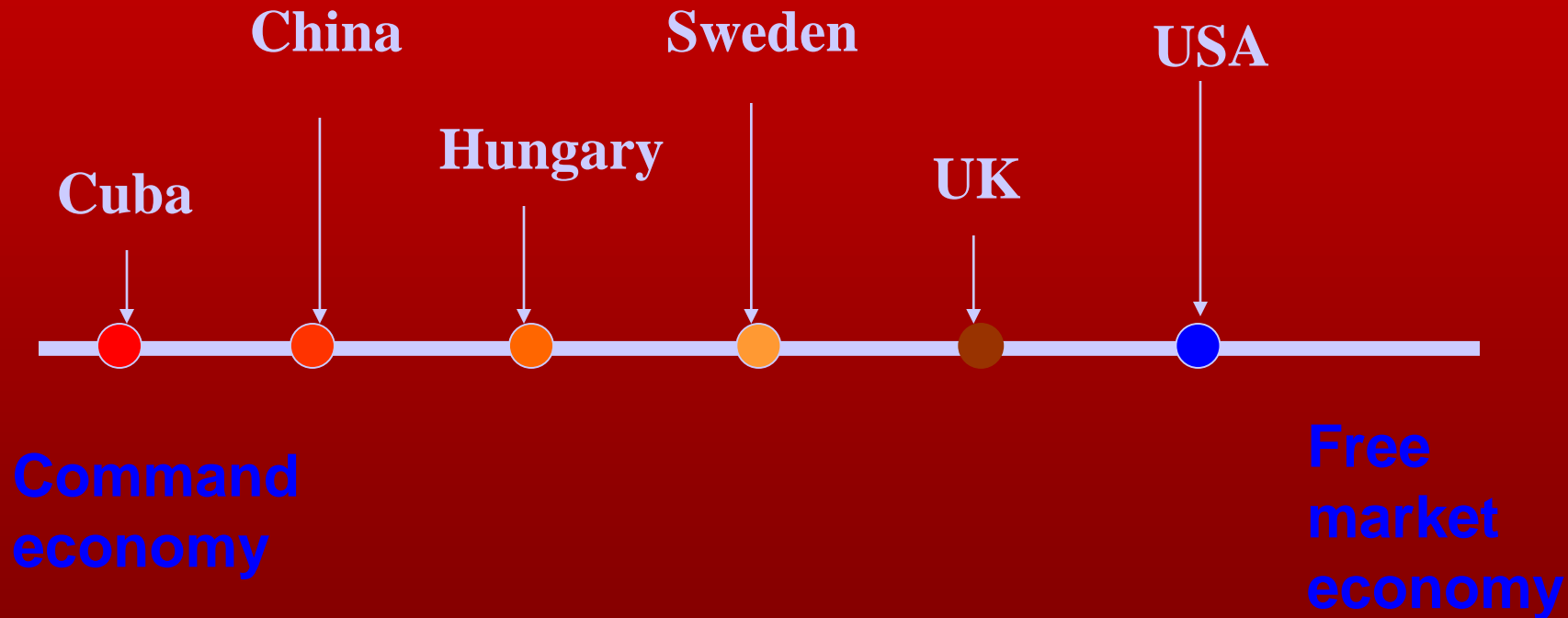
مکانیسم قیمتها همراه با برنامه ها و تصمیمات دولت به سؤالات اساسی پاسخ می دهد.

نظام اقتصادی اکثر کشورهای جهان نظام مختلط است.

Resource allocation

- **Resource allocation is crucial for a society**
- **and is handled in different ways in different societies, e.g.:**
 - **Command economy**
 - **Mixed economy**
 - **Free market**

Market orientation



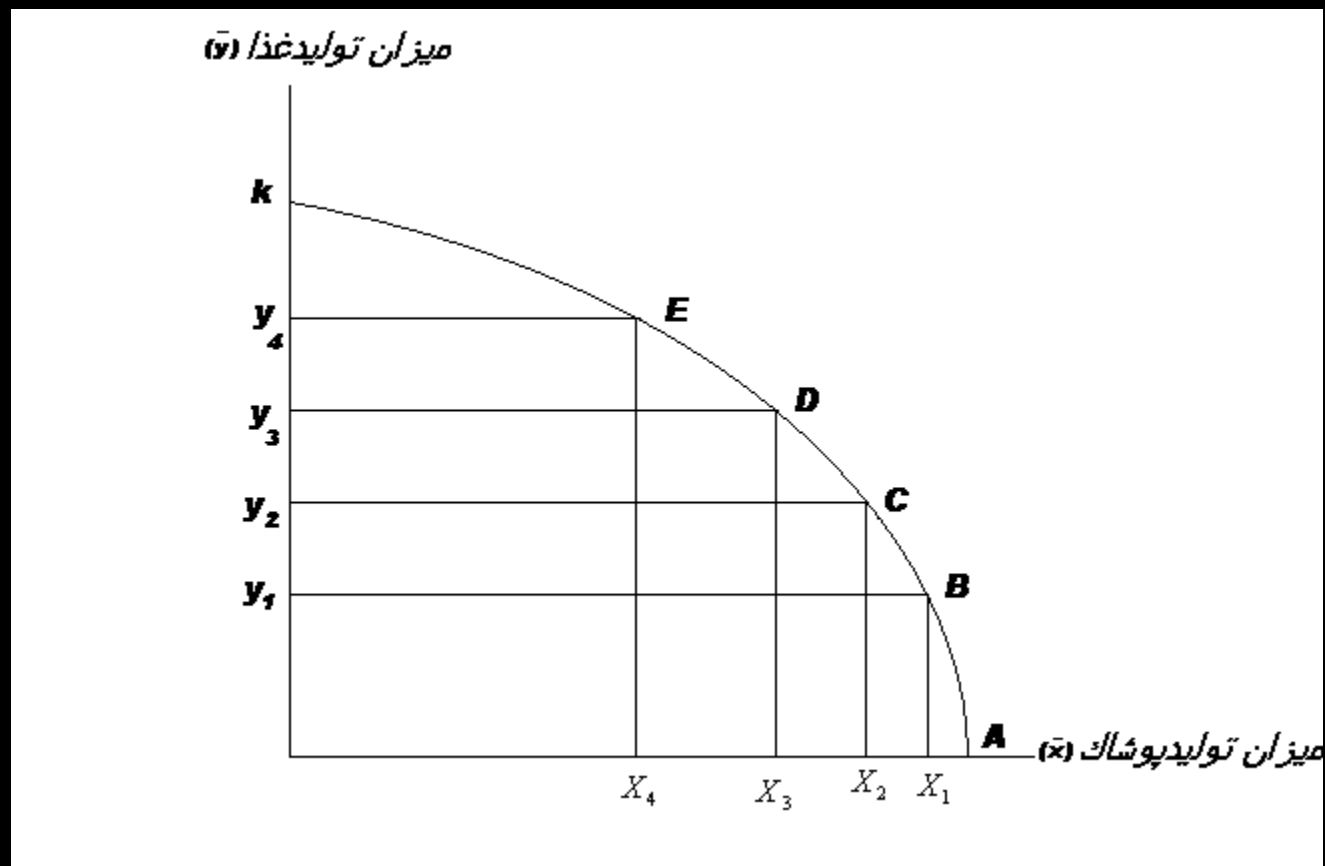


منحنی امکانات تولید

مکان هندسی ترکیبات مختلفی از دو کالا است که می توانند در یک اقتصاد در یک دوره زمانی معین ، در شرایط حداکثر کارایی و اشتغال کامل منابع تولید شوند.



منحنی امکانات تولید در فضای دو کالایی





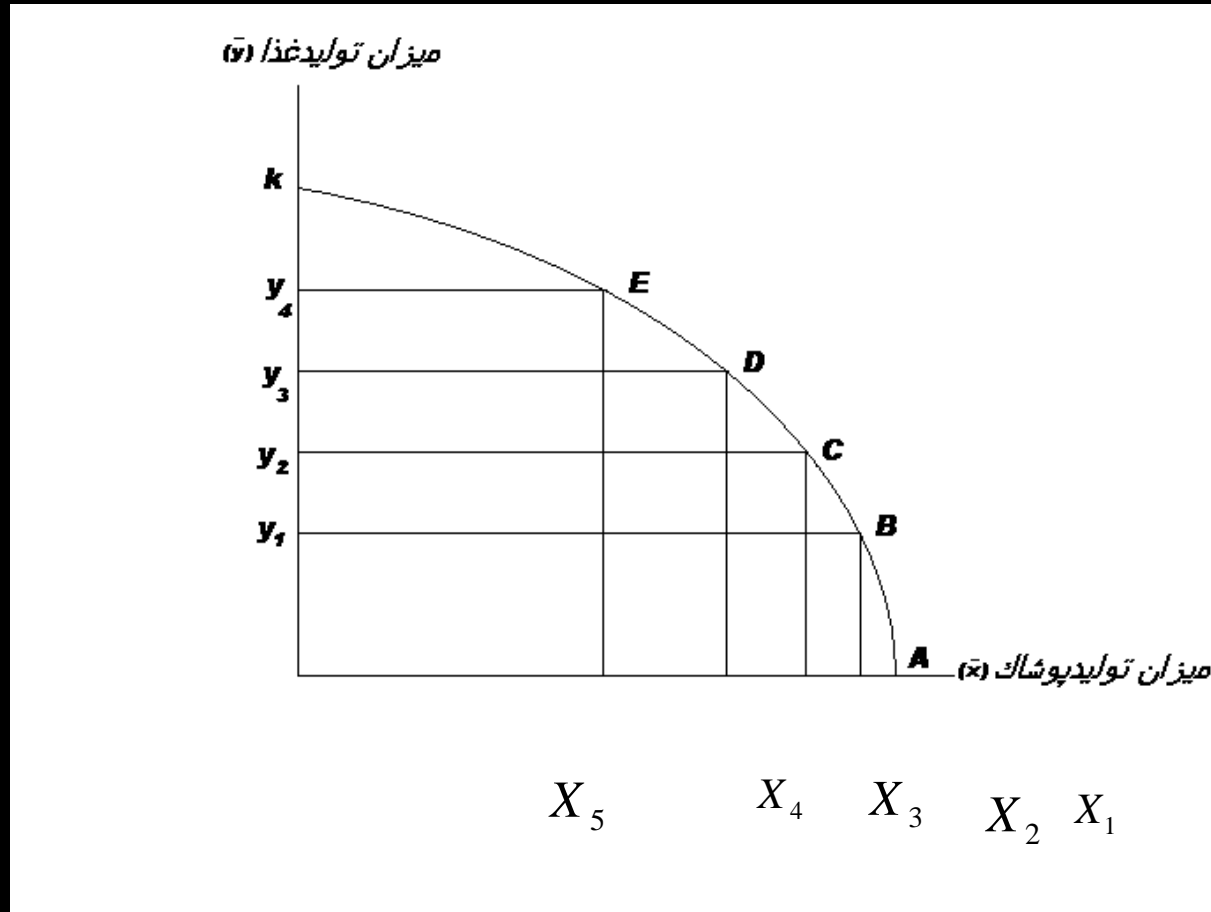
نرخ نهایی جانشینی

قدر مطلق شیب منحنی امکانات تولید ، نرخ نهایی تبدیل
(نرخ نهایی جانشینی) نام دارد و برابر است با:

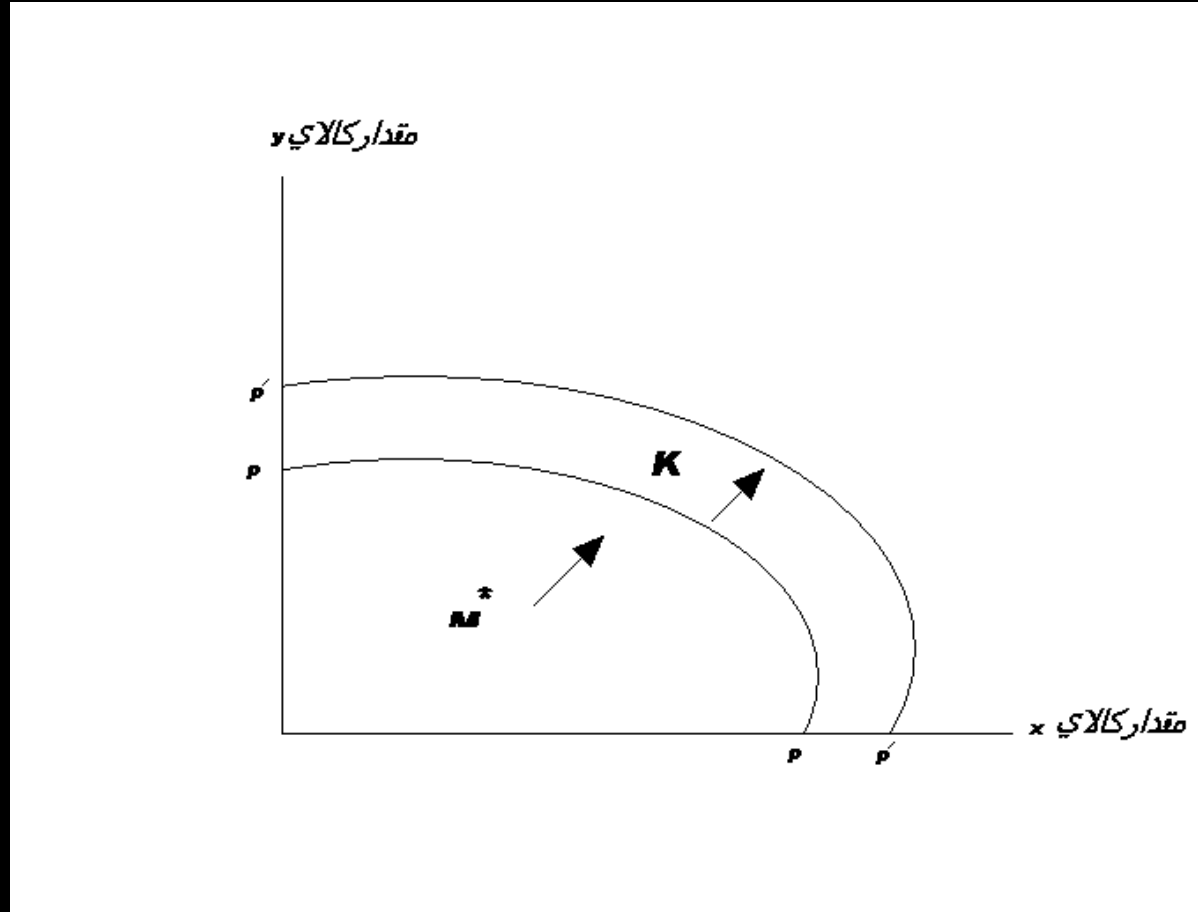
$$MRT_{xy} = \left| \frac{\Delta X}{\Delta Y} \right|$$



نزولی بودن نرخ نهایی جانشینی



انتقال منحنی امکانات تولید





انتقال منحنی امکانات تولید

انتقال منحنی امکانات تولید از سه طریق امکان پذیر است:

۱- افزایش فیزیکی منابع تولیدی مثل کشف منابع، مساحت و معادن جدید، افزایش نیروی کار و ذخیره سرمایه، افزایش زمینهای زراعی در اثر کار و تصحیح زمینهای غیر قابل کشت.

۲- پیشرفت تکنولوژی

۳- تخصیص مجدد منابع



اقتصاد اثباتی و اقتصاد هنجاری

۱- اقتصاد اثباتی: به توصیف واقعیتها ، رفتارها و عملکرد اقتصاد می پردازد. عبارت دیگر از هست ها و نیست ها صحبت میکند.

۲- اقتصاد دستوری(هنجاری): شامل نظریه ها و توصیه هایی است که بر پایه قضاوتهای ارزشی و اصول اخلاقی قرار دارد. عبارت دیگر از باید ها و نبایدها صحبت میکند.

Normative and Positive Economics

- **Positive economics deals with objective explanation**
 - e.g. if a tax is imposed on a good its price will tend to rise
- **Normative economics offers prescriptions based on value judgements**
 - e.g. a tax *should* be imposed on tobacco to discourage smoking

اقتصاد خرد و اقتصاد کلان

به طور سنتی اصول علم اقتصاد به دو شاخه بزرگ تقسیم می شود:

۱- اقتصاد خرد: به بحث و بررسی پیرامون رفتار و عملکرد یک واحد اقتصادی: افراد، خانوارها، بنگاهها و بازارها بصورت منفرد می پردازد.

۲- اقتصاد کلان: به بحث و بررسی پیرامون رفتار و عملکرد مجموع واحدهای اقتصادی بطور کلی می پردازد. مانند تقاضای کل، عرضه کل، تورم جامعه، بیکاری و....

Micro and Macro (1)

- **Microeconomics**

- offers a detailed treatment of individual economic decisions concerning particular commodities
- Footballers' wages and the price of oil, for example, are both microeconomic issues

Micro and Macro (2)

- **Macroeconomics**

- emphasises the interactions in the economy as a whole
- Gross domestic product, the aggregate price level and unemployment, for example, are all macroeconomic issues



جریان دایره وار تولید و درآمد ملی

ویژگی های اقتصاد بسیار ساده عبارتست از:

- ۱- شامل دو واحد اقتصادی، خانوارها و بنگاههاست.
- ۲- پس انداز وجود ندارد.
- ۳- دولت وجود ندارد.
- ۴- اقتصاد بسته است.
- ۵- معاملات بین بنگاهها وجود ندارد.

جریان دایره وار تولید و درآمد ملی

دو جزء بسیار مهم یک اقتصاد

۱. خانوار: واحد مصرف کننده و بهره مند شونده نهایی از نتیجه فعالیت اقتصادی و ارائه کننده اصلی عوامل تولید
۲. بنگاه: واحد تولید کننده یک کالا یا یک خدمت. این مفهوم یک مفهوم عمومی است. به یک کارخانه بزرگ ذوب آهن یا یک مزرعه کوچک یا یک راننده با تاکسی یا یک آرایشگر با مغازه اش، بنگاه اطلاق می شود.

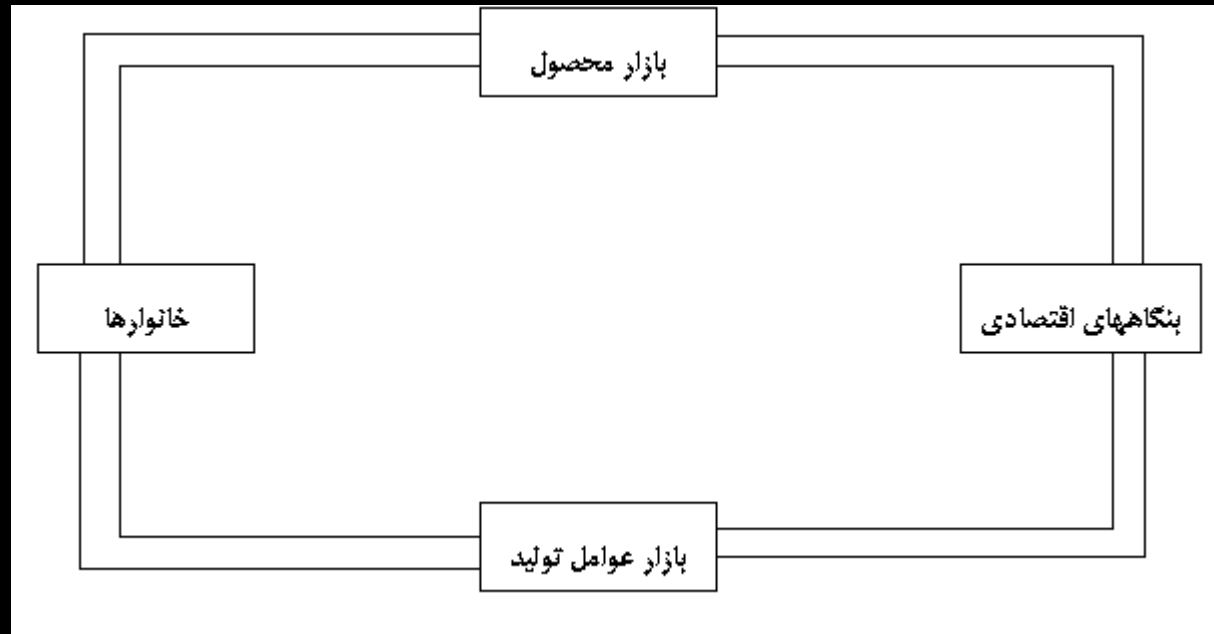
جریان دایره وار تولید و درآمد ملی

دو بازار مهم در نظام اقتصادی

- ۱) بازار عوامل تولید: فروش عوامل تولید (نیروی کار، سرمایه، زمین و ...) توسط خانوارها به بنگاهها و پرداخت بهای آنها (مزد، سود، اجاره و بهره) از جانب بنگاهها به خانوارها
- ۲) بازار کالا و خدمات: داد و ستد کالاها و خدمات نهایی حاصل از تولید بنگاهها

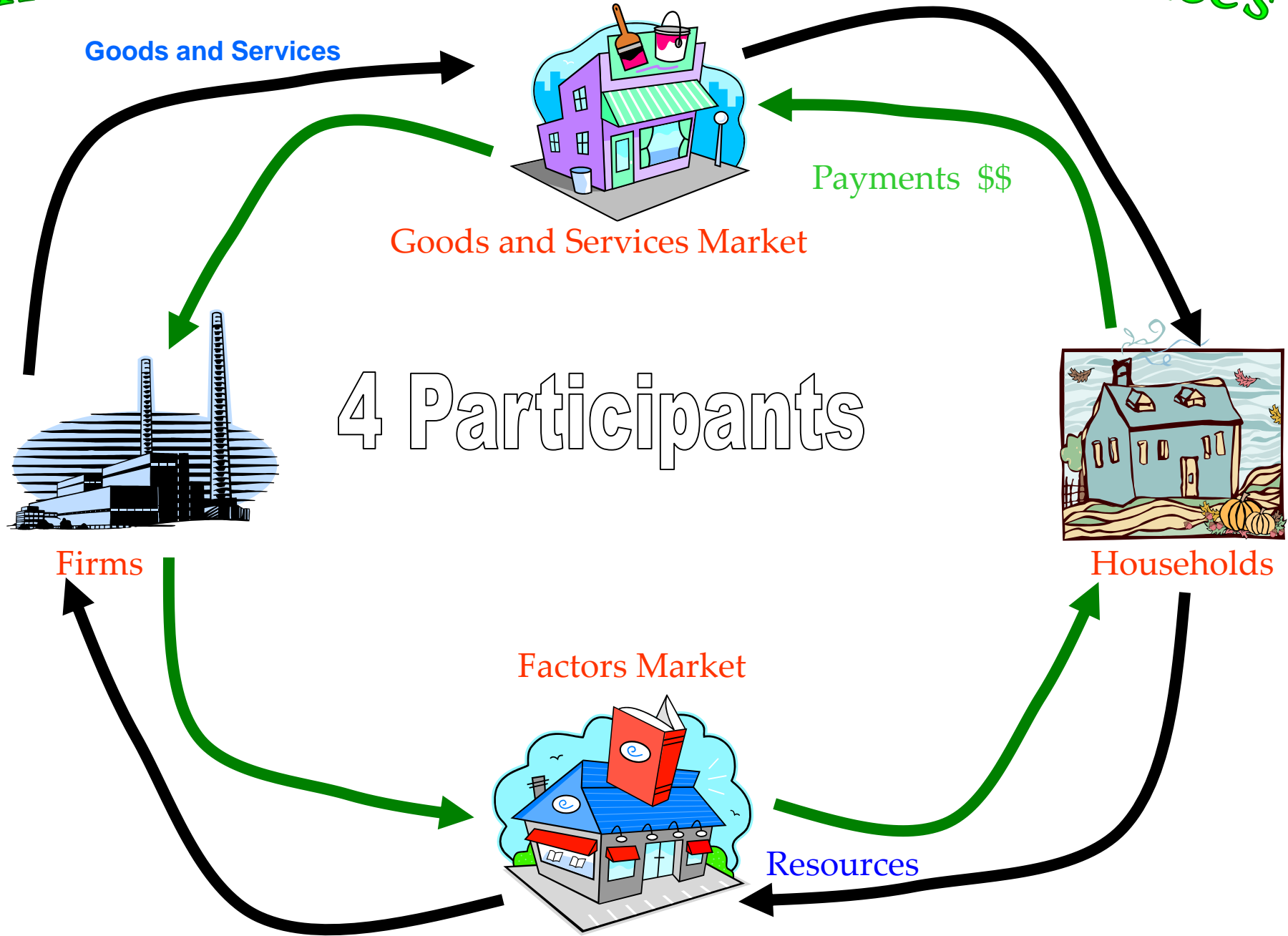


جریان دایره وار تولید و درآمد ملی





The Circular Flow of Goods and Services





ابزارهای تحلیل اقتصادی

ابزارهای تحلیل اقتصادی عبارتند از:

۱- نظریه

۲- مدل

۳- آمار

۴- شاخص

۵- متغیرهای اسمی و واقعی

۶- اندازه گیری تغییرات متغیرهای اقتصادی

۷- مفهوم تعادل



نظریه

نظریه یا تئوری اقتصادی: بیان رابطه بین دو متغیر است. مانند: مصرف تابعی از درآمد است.

مدل: بیان ریاضی (رفتاری) رابطه بین دو متغیر است

$$C = a + b Y$$



آمار

داده های آماری دو نوع هستند:

۱- داده های سری زمانی (time series)
نتیجه اندازه گیری یک متغیر در زمانهای مختلف

۲- داده های مقطعی (cross section)
نتیجه اندازه گیری یک متغیر در مقطع زمانی خاص بر حسب طبقه بندی هایی مانند گروههای درآمدی، سنی، شغلی

Models and data

- Model
 - a framework based on simplifying assumptions
 - helps to organise our economic thinking
- Data
 - the economist's link with the real world
 - time series
 - cross section

Real and nominal

- Many economic variables are measured in money terms
- Nominal values
 - measured in current prices
- Real values
 - adjusted for price changes compared with a base year
 - measured in constant prices